

Ólavur Horn

Ein ógviliga virkisfetur og ágrýtin maður, ein av Føroya fremstu skiparum og veiðimonnum, Ólavur á Kálgarðinum úr Vík, er deyður.

Hann var komin frá teimum monnum, sum hövdu hjallin bæði á sjónum og á landinum — tí ættarliði, sum við ár í hendi vunnu sær föðina á Norðurhavsins útmiðum og við haka í hendi strevaðust við at fáa so mikið av grasi úr tí korgu jörð har norðuri í Vík, at tað kundi föða kúnna.

Útróðarmenn, sum vetur og summari í ivaveðri, tá Risin og Kellingin vóðu í skúmi, ella í dýrðarveðri, tá tað stóð við klettin, hildu havsins leiðir.

Veltungarmenn, hvørs söga ikki er skrivað í nakra bók, og sum eingin hevur kvæðið kvæði um, men hvørs minnisvarðar eru at siggja har norðuri og vilja vera at siggja so leingi, sum bygdin er til — minnisvarðar, sum teir sjálvir settu sær.

Traðarstykkin og grótgarðarnir norðuri í Vík bera ikki einans vitni um ágrýtni og tol, men eisini um eina sterka trúgv á hann, ið öllum valdar, at hann mundi fara at lata fræið spretta úr tí grýtuttu mold, sum teir hövdu taðað við bön og sveitla.

Hesir menn settu ikki livið í vága av erpni ella fyri at gera roysni, teir spældu ikki við lívinum, tí teir vistu, at livið var eittans. Teir vóru ikki stør-orðaðir, men fóru sáttliga fram, tó, tá ið á stóð, royndust teir altíð sum menn.

Tað vóru ikki hissini menn — ættfedrar Ólavs. Eg haldi ikki, tað er ov nógv sagt, at abbi Ólavs, Sámál á Kálgarðinum og faðir hansara, Jógvan Horn mundu vera fremstu útróðarmenn, sum við arabáti róðu út av Eiðisflogva.

Tað kendist tíðliga gott mannsevni í Ólavi, og frá tí, at hann fyrri knapt fýrati árum síðani fór umborð í »Delphinina« sum skipari, og til hann doyði, royndist hann sum rættur maður.

Her í Vági búði Ólavur tey seinastu fjúrtan árin, og her fórði hann skip í tritiseks ár. Tað var ikki so lögið, at hvørt flagg í bygdini fór í hálva stong, tá ið deyði hansara spurdist, tí eingin í hesi fiskibygð, hvar so nógvir raskir slíparar eru og hava verið, hevur higartil fært so stóran fong á land sum Víkamaðurin Ólavur Horn — man nakar føroyskur skipari hava fært størri fong á land? — eg ivist.

Sekstanda apríl í ár áráka Hvarvinum á veg til Grønlands fýti Ólavur Horn seksti ár, og tað er ikki meir enn mánaður síðani hann kom heim við út ímóti hálvtríðja túund skip-pundum.

Hann fekk físum upp á land og skipið fyrri teymn, og so legðist hann á sóttarong, og na er hann farin.

Eg var og vitjaði hann stutt áðrenn hann doyði. Tá helt hann fyrri: »Nú fari eg ikki um borð á skip aftur,

HVALAVEIÐURÆTTINDI

— orðaskiftið um hina stóru avreiðingina

Martin Holm: Greiddi frá nevndarstjóðini. Stjórnarflokkarnir vóru fyrri at selja Norðmonnum hvalastöðina við Áir við veiðirættindum (her og í Suðurshavinum). Bankin vildi harvið kunna finansiera Lopra-driftina, helt hann. (Har er konkurs. Hvør skal taka við har?) Tilboð lá frá Esmar Fuglø, Hans Hansen, Hans Jacob Joensen: 200.000 í partapeningi, roknaði við 1 mill. av marshallpeninginum og finansiering frá bankunum — tað var tað, teir hövdu. Boðið var annars 1,6 mill. ímóti 2 mill frá Norðmonnum. Meirlutin fólkafloksmenn og sabandsmenn kundu ikki mæla til at taka við hesum føroyska tilboðnum. Einki viet ið heldur frá bankunum ella um marshallpeningin (løgmaðurin hevði bara fyrri fáum dögum síðani á lokaðum fundi boðið tíðindi úr Danmark, at tað vildi verða møgult at fáa 1 mill. eyka av marshallp. til hvalaveiðina!) Minnilutin P. M. Dam og Johan Kallsøy fyrri javnaðar- og sjálfstýrissamgonguna mælti frá at selja til Norðmennin. Teir hildu føroyska tilboðið vera betri. Men minnilutin vildi sjálvur greiða stöðu sína.

P. M. Dam: Tað er við tungum huga, ið eg taki orðið í hesi dapru sak. Fá avgerð hevur verið hettisligari fyrri Føroyar enn tann, ið nú stendur fyrri. Talan er um at avluta eini kanska tey virðismiklastu arbeiðsrættindi, við eiga, til fremmanda ið — okkara harðasta konkurrent. Tað, ið her er við at fara fram kenst so mikið hettisligari og daprari sum, at tað sýnist sum, at kreftir og motivir leggja aftanfyrri, ið ikki leggja lag í heildarinnar, landsins interessur. Her tykist nakað fjalt. Nú avreiða tit hetta óki av Føroyum. Hvat verður næsta? Kultúr, um onkur vil geva nakrar skillingar? Eingin kennir seg tryggan! Meg minnst, tá á sinni planur var lagdur fyrri føroyskar útsendingar um eina danska-føroyska samgongu um eina føroyska hvalaveiðu við tí endamáli at fara í Suðurshavið. Men hesin planur fór niður fyrri, tí maður, ið stóð á odda í Sperm leikaði sinnissjúkur ímóti. Eg Danir vildu so ikki vera við til at seta eld í. Tað oyðilegði Sperm menn. Og skulu vit nú avreiðast fyrri at bjarga — hvørjum?

Eg kenni einki týðningarmikið mál, ið hevur ligið so nakið, so óupplýst og í myrkri, sum hetta. Við kravdu kort-

Sámál. Tað fór hahnn heldur ikki, men eitt veit eg, hevði deyðin ikki lagt uppí og heilsan hevði verið so dán, so lá Ólavur ikki heima.

Ólavur var ikki einans hin ófóri veiðimaðurin og skilgöði sjómaðurin; hann var eisini ein vitigur og høgt mentaður maður, sum hevði lisið nógv og tað vóru ikki vána bókur, hann las.

Nú, hann er farin, »havsins örn«, sum J. H. O. Djurhuus yrkti á fimtiára føðingardegi hansara, skal tað vera ynski mítt, at land okkara má fostra nógvir slíkar havsins örnir sum Ólav á Kálgarðinum úr Vík.

Samuel Johansen.

ini á borðið, skriftliga tilfarið. Men ikki eitt einasta skjal, ikki ein nýggjur snókil av skriftligum liggur fyrri. Vita stjórnarflokkarnir ikki meiri enn vit? Fara teir virkiliga til hesa avreiðing við bindi fyrri eyguni, drignir av okkum heilt ókunnugum motivum?

Bjarga Lopra, sigur figgjarnevndarformaðurin! Bankin fær 350.000 í hondina. Tað bjargar ikki Lopra. Men tað er kanska okkurt annað, ið skal verða bjargað og vart. Einku vist, um bankarnir vilja finansiera tað føroyska tilboðið, sigur meirlutin. Men hví skulu vit ivast í, at bankarnir vilja finansiera Føroyingar, sum hava roynst væl, og sum standa væl fyrri figgjarliga Eg ivist ikki í tí — meirlutin ivast vist heldur ikki í tí. Men tað er nokk so, at stjóðin SKAL avreiðast?

Tað harmilgista við hesi avreiðing er, at grundir eru til at kvíða fyrri, at við harvið hava avskorið okkum frá rættinum til at fara til Suðurshavið, har sum Norðmenn hava vunnið sitt størsta ríkið.

Var tað so, at Norðmenn vildu bara sloppið uppí við peningi at drivið stöðina saman við Føroyingum sum føroyska fyrirköku, var gaman í. Tá vóru eingi rættindi avreið. Men so er ikki. Tað er at óttast fyrri, at hövudsgrundin hjá teimum er at fáa stöðina er, at teir harvið fáa rættin til eitt kókari aftrat í Suðurshavinum, Noreg sjálvst hevur nevniliga so nógv kókari, at tað kann ikki fáa loyvi at driva uttan við konsessjón frá øðrum landi.

Vit mótmæla hesari avreiðing, tí tað er at svíkja okkara fólk at skerja okkara lívs- og virkisöking.

Vit mótmæla, tí vit kenna okkum vísan í, at tað ber væl til at dyrka tað føroyska tilboðið, so hvalaveiðan kemur aftur í gongd.

Tá ið figgjarnevndarformaðurin sigur, at ein einki veit við vissu um marshallpeningin, er tað ófatiligt. Minnst hann ikki til, hvat ið lögmaðurin segði her á lokaðum fundi?

Tann, ið hevur skyldina fyrri, at marshallpeningurin enn ikki er komin til okkara, er landsstýrið, figgjarnevndarformaðurin og stjórnarflokkarnir, tí teir ikki hava viljað tíkið javnaðarmanna- og sjálfstýrismanna mongu áheitanir um at fara undir at gera uppskot til byttis av marshallpeninginum til fylgju.

Hannus við Høgadalsá segði, tjóðveldismenn ikki at hva loyvi at vera fyrri sölu av hvalastöðini við veiðirættindum. Eisini hann helt, at tað mátti bera til at skipa so fyrri, at føroyingar sjálvir kunnu fáa hana aftur í drift. Tær 350.000 kr., sum Norðmenn bjóðaðu sær at gjalda í hondina kundu ikki hjálpa Lopra. Hitt fyriliggjandi føroyska tilboðið vildi hjálpa Sjóvinnubankanum mikið betri enn hitt norska. Síðani 1906 hövdu sjálfstýrismenn talað fyrri at fáa hvalaveiðina á føroyskar hendur. Hann dugdi tí ikki at skilja, at menn nú so glæðbeintir uttan at vita nakað um treytir kundu fáa seg til at mæla til sölu til Norðmennin.

Johan Kallsøy talaði ímóti at selja til Norðmenn. Málið lá óupplýst. Hann helt, at tað kundi ongan undra, um vit, sum hava verið til so ymist hesi seinastu árin her á tingi, eru illa vónsviknir av úrslitinum, og ikki einaferð enn vilja ganga við til nakað, sum ikki liggur frammi í ljósinum. 350.000 kr. fyrri Sperm kundu ikki bjarga Lopra, sum segðist at skylda 2,5 mill.

Martin Holm leypir nú fram og heldur millum annað við Dam, at Dam var tann einasti í figgjarnevndini, sum segði við Sölvesten, at hann ikki vildi spyrja bankastjóran, at Dam ikki hevði viljað gingið við til at lovað Føroyingum 1 mill. av marshallpeninginum. Allur Dams kærleiki fyrri at bjarga driftini á føroyskar hendur var tí tað bera lótur. Hann læt so koma fram, at meirlutin tordi ikki geva upplýsingar, ið kravdir vóru.

P. M. Dam: Figgjarnevndarformaðurin er komin illa fyrri, nú hann er við at gera hesa skaðagerð. Eg skilji, at hann er erkivisin. Men hann hevði staðið seg betri við at verið varin og ikki komið sær í óföri við at siga hálvar sannleikar. Nú brast svallurin: Harra Holm sigur, at teir tora ikki at geva upplýsingar. Vit hava heldur ongar upplýsingar fingið. Alt er í bølaniðu. Eg segði, tá ið bankin tók ta stöðu einki at siga uttan at svara upp á konkretar spurningar, at bankin tók hesa misálitstíðu, hevði hann einki at gera hjá lögtinginum í hesum málið. Tí tað var vist eingin parlamentarisk nevnd í heiminum, ið vildi tíkið ímóti tílikum frá stovni, sum kemur at biðja um hjálp í einum vissum máli, serliga mátti hetta sigast, tá ið vit minnst, hvussu langt út tingið íframanundan hevur vaðað fyrri bankan. Tað er rætt, at eg segði við bankastjóran, at eg vildi ikki spyrja, fyrr enn bankin hevði lagt alt skriftligt fram, sáttmálar, sølutreytir o.s.v. Tá ið eg so hevði kannað málið, vildi eg sjálvandi koma við tí, eg helt tróta. Eg vildi ikki fara við hálvum beskeð. Bankin skyldaði at klárleggja málið fyrst. Men tann ræði figgjarnevndarformaður sýntist at vera glaður við at sleppa at dansa við bindi fyrri eyguni. Tað var als ikki beint, tá ið figgjarnevndarformaðurin við nevaduk upplýsti, at allir flokkar uttan javnaðarflokkurin og sjálfstýrissflokkurin hövdu lovað at hjálpa til P.f. Heyk. Vit vildu taka hvalaveiðina við, men tað skuldi vera gjørt saman við ella undir öllum marshallpeningsbýtinum, sum nú átti at fara fram. Harra M. Holm hevur ikki bara gloymt at upplýsa hetta, men hann gloymdi eisini at upplýsa, at hann og hansara fylgisneytar av sambands- og fólkafloksmonnum vildi heingja so tungar treytir upp í tilsiðgina, at tað vildi verið ómögult hjá Heykamønnum at uppfyllt tær á standandi fíti.

Hákon Djurhuus legði nú framat og vardi sum úlvur á skóg söluha til Norðmennin. Men hann fekk ikki frið at tala fyrri áhoyrarum. Mátti tí niður av palli aftaná at hava heitt á formannin at biðja polititið taka sær av tilróparunum.

Fundur varð so slitin. Seinri fundur settur til atkvøðugreiðslu.

Samtykt varð so at selja Norðmonnum. Allir fólkafloksmenn og allir sambandsmenn vóru fyrri, nei sögdu javnaðarmenn, sjálfstýrismenn og tjóðveldismenn.

Einkult ella dupult
føroysk

JÓLAKORT

fáast hjá

HJ. JACOBSENS

BÓKAHANDLI

telefon 84

Bygdaordur avgreiðast